

Tertio woensdag 17 juni 2026

© Unsplash

Ethisch progressief tegenover ethisch conservatief?

In zijn editoriaal van 10 juni geeft de hoofdredacteur van Tertio, Johan Van der Vloet, een waardevolle reflectie over de trend die het huidige ethische denken voor een groot deel bepaalt en die wat ethisch progressief klinkt, bijna uitsluitend verbindt met het absolute zelfbeschikkingsrecht als referentiekader. Alles wat daartegen ingaat, lijkt in onze maatschappij een nieuw taboe en wordt heel vlug als een puur ideologische en volledig achterhaalde natrapperij beschouwd en, volgens de hoofdredacteur, door sommigen zelfs als immoreel. We kunnen deze analyse alleen maar bijtreden.

[René Stockman](#)

Terecht wordt de personalistische ethiek aangehaald, waarbij het principe van het proportionalisme ons helpt om ons op ethisch vlak niet zomaar vast te rijden in het

alles of niets. Met het proportionalisme wordt een afweging gemaakt van de invloed die de omstandigheden en de intentie kunnen hebben op de uiteindelijke beslissing, die ogenschijnlijk afwijkt van een vooropgesteld ethisch ideaal. Soms noemt men dit een intentiemoraal of een moraal van het haalbare, waarbij in het geval van abortus het principe van de eerbied voor het leven niet uitsluitend gelegd zou worden op het leven van het ongeborn kind, maar ook op het leven van de toekomstige moeder in haar concrete situatie.

Om nog eens Van der Vloet aan te halen: "Proportionalisten zullen abortus nooit als iets positiefs voorstellen en relativeren evenmin de waarde van de foetus. Wel gaan ze ervan uit dat ethische beslissingen altijd worden genomen in een gebroken en onvolmaakte werkelijkheid." Na aanhaling van een aantal situaties waarin de waarden met elkaar kunnen botsen, besluit hij dat de kerkelijke moraal deze proportionalistische waardenafweging spijtig genoeg nog steeds afwijkt.

Hierbij stel ik mij de vraag of deze laatste bewering juist is en of hier geen veralgemening wordt gemaakt over de wijze waarop binnen het kerkelijk leergezag naar deze proportionalistische waardenafweging wordt gekeken. Binnen de dagelijkse leef- en werksituatie, en ik denk hier ook aan de zorgverlening, zou een louter volgen van vooropgestelde regels inderdaad dikwijls botsen met de concrete werkelijkheid en leiden tot een steriel en misschien zelfs onethisch handelen.

De personalistische visie op de mens nodigt ons juist uit de mens in al zijn dimensies te beschouwen, eveneens gekaderd in zijn concrete werkelijkheid, om zo tot een personalistische moraal te komen als fundament voor ons ethisch handelen en een ethisch verantwoorde besluitvorming. Het zijn deze verschillende dimensies en situaties die we in rekening moeten brengen, gekoppeld aan een eerlijke evaluatie van de intentie waarmee men een handeling stelt, om tot een ethische afweging te kunnen komen vooraleer we een ethisch verantwoorde beslissing nemen.

Hier wordt noch vanuit een progressieve noch vanuit een conservatieve visie op de ethiek gehandeld, maar wordt eenvoudigweg het ethisch denkproces correct toegepast. En deze wijze van ethisch denken wordt eveneens vanuit de Kerk bevestigd en aangemoedigd. Maar tegelijk dienen we ons de vraag te stellen of de omstandigheden en de intentie van waaruit een handeling wordt gesteld in alle gevallen meebepalend en zelfs beslissend kunnen zijn om een ethische besluitvorming te beïnvloeden en te legitimeren. Zijn er geen intrinsieke waarden waaraan niet kan worden geraakt en die dus niet zomaar beïnvloed of ondergeschikt gemaakt kunnen worden aan de omstandigheden of de intentie? En is de absolute eerbiedwaardigheid voor ieder menselijk leven niet zo'n intrinsieke waarde?

"Zijn er geen intrinsieke waarden waaraan niet kan worden geraakt en die dus niet zomaar beïnvloed of ondergeschikt gemaakt kunnen worden aan de omstandigheden of de intentie?"

Het is wel opvallend dat paus Leo XIV in het inleidende hoofdstuk van zijn encycliek *Magnifica humanitas* in alle duidelijkheid aangeeft dat het recht op leven, vanaf de conceptie tot aan de natuurlijke dood, het eerste grondrecht vormt waarop het menselijk leven en samenleven zijn gebouwd, en dat wanneer dit fundamentele

recht niet wordt gerespecteerd, zoals in het geval van abortus provocatus, moord op onschuldigen en euthanasie, de Kerk dit blijft beschouwen als volstrekt onethisch en dus onwettig (cfr. nr. 55). Hetzelfde heeft hij in duidelijke bewoordingen herhaald in zijn toespraak tot het Spaanse parlement tijdens zijn recent bezoek aan Spanje.

Hier kunnen we stellen dat iedere inbreuk op dit onvoorwaardelijke respect voor ieder leven vanaf de conceptie tot de natuurlijke dood als een intrinsiek kwaad wordt beschouwd en niet zomaar kan worden onderworpen aan een proportionele afweging. Op dit gebied blijft het kerkelijk leergezag inderdaad de toepassing van de proportionalistische afweging van waarden afwijzen, omdat wat intrinsiek kwaad is niet kan worden omgevormd tot een goed vanuit de omstandigheden waarin deze daad wordt gesteld en de intentie van waaruit men handelt, en dus steeds op de omstandigheden en de intentie zal blijven primeren.

Daaruit kunnen we echter geen veralgemening maken en stellen dat het kerkelijk leergezag iedere vorm van proportionalistische waardenafweging afwijst. In deze stellingname is dus enige nuancering nodig.

Het blijft mijns inziens de opdracht van de Kerk om het principe van de onvoorwaardelijke eerbiedwaardigheid van alle menselijk leven vanaf de conceptie tot de natuurlijke dood te blijven verdedigen, ook al worden daarover binnen de maatschappij en zelfs onder christenen afwijkende vragen gesteld en andere besluiten genomen. Dat kan inderdaad beschouwd worden als een conservatieve stellingname, maar dan in de betekenis van het bewaren van een fundamentele menselijke waarde waaraan niet zomaar en op willekeurige wijze kan worden geraakt.

Daarmee wordt niet gezegd dat men zich meedogenloos opstelt tegenover noodsituaties en onbarmhartig wordt tegenover wat Van der Vloet noemt “de gebroken en onvolmaakte werkelijkheid waarin de mensen leven”. Maar de verschuiving die we nu meemaken, waarbij zowel abortus als euthanasie als een mensenrecht worden opgeëist en het plegen van euthanasie als een heldendaad de hemel wordt ingeprezen, is een hellend vlak waarbij wat vanuit de natuurwet als intrinsiek kwaad wordt beschouwd, als het ware tot een intrinsiek goed wordt getransformeerd.

Maar vandaag nog durven spreken over de natuurwet wordt bijna als een criminele daad beschouwd en getuigt volgens velen van een ver doorgedreven conservatisme. Nochtans wordt er niets anders mee bedoeld dan wat we als mens in ons diepste binnenste als een stem horen en waarbij we aanvoelen wat goed en kwaad is, maar die we steeds de neiging hebben het zwijgen op te leggen om vervolgens zelf te bepalen wat goed en kwaad is, naargelang het ons het best uitkomt.

Laten we daarom inderdaad de kardinale deugd van de *prudencia*, ook door Van der Vloet aangehaald, blijven toepassen en ons niet zomaar, omwille van de bestaande maatschappelijke druk en de opinies die daaromtrent worden verspreid, laten meeslepen op dat hellende vlak waar niemand of niets ons nog kan afremmen. Of misschien is het juist deze rem die de Kerk ons als een noodrem wil en moet blijven aanbieden.